

TÜRMÖB ULUSLARARASI

Yıl : 15 ♦ Sayı : 82 ♦ Mart 2022 ♦ INTERNATIONAL

Finansal Raporlama Ekosistemini Güçlendirmenin İşletmenin Sürekliliğine Sağlayacağı Faydalar; Denetçilerin Görev ve Sorumlulukları

Giriş

Son dönemde yaşanan başarısızlıklar ve devam eden Covid-19 salgınının etkisi, günümüzün finansal raporlama ekosisteminin işleyişini yeniden gözden geçirme ihtiyacına işaret etmektedir. Sistem işletmenin sürekliliğinin korunması için daha iyi olmalı ve geliştirilmelidir. Ancak bu yolla işletmelerin raporladıkları bilgilere ilişkin kamu güveni artabilir ve nihayetinde ekonominin işleyişi iyiye gidebilir. Bir işletme faaliyetlerini durdurma kararı aldığı anda, çalışanlardan yatırımcılara kadar tüm paydaşlar etkilenir ve bu da kamunun finansal piyasalara olan güvenini sarsar. Ekosistemi güçlendirmek için kilit tarafların ortak çaba göstermesi gerekir.

Bu Çalışmanın Amacı

Avrupa Muhasebeciler Federasyonu'nun bu yayınının amacı, işletmelerin sürekliliklerini korumaları ile ilgili olarak finansal raporlama ekosistemindeki kilit tarafların gelecekte üstlenecekleri rollerin geliştirilmesine yardımcı olmaktır.

Bu konuların daha fazla nasıl geliştirilebileceğine değinilmeden önce roller ve sorumluluklar araştırılmalıdır. Birincil sorumluluğun işletmelerde olduğu kabul edilirken, her bir tarafın ve aralarındaki etkileşimlerin daha güçlü bir ekosistem oluşturmak için geliştirilmesi gerekmektedir. Ekosistemi güçlendirmek, ilgili tarafların muhtemelen daha yüksek maliyetlerde ilave çaba göstermesini ve ilave yatırımları değerlendirmesini gerektirecektir.

Bu yayın, finansal raporlama ekosistemindeki tüm kilit tarafların rollerini ele almaktadır. İşletmelerin yönetim kurullarının görevleri ve hesap verebilirlikleri netleştirilmeli ve güçlendirilmelidir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik, ekonomiye olan güveni sürdürmenin anahtarıdır.

İşletmeler risk aldığı için, hiçbir iyileştirme kurumsal başarısızlıkları tamamen önleyemez. Ancak bu durum serbest piyasa ekonomisinin bir parçasıdır. Mevcut

salgın gibi beklenmedik olayları da ortadan kaldırmak mümkün değildir. Ancak, daha güçlü bir finansal raporlama ekosistemi, işletmelerin önleyici tedbirleri zamanında almasına veya bu başarısızlıkların sonuçlarını azaltmasına ya da daha iyi yönetmesine olanak sağlayabilir.

Bu Çalışmanın Kapsamı

Bu yayın aşağıdaki yasal yükümlülüklerle atıfta bulunmaktadır:

- Avrupa Birliği (AB) muhasebe ve finansal raporlama mevzuatı¹

- AB denetim mevzuatı²
- Uluslararası Muhasebe Standartlarını (UMS)³ da kapsayan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS).
- Uluslararası Denetim Standartları (UDS)⁴

Bu mevzuat ve standartlar, ulusal düzeyde ve Avrupa Birliği genelinde farklılıklar gösterebilmektedir. Ekosistemde herhangi bir değişikliğe karar verilirken ülkelerin farklı düzenlemeleri dikkate alınmalıdır.

-
- 1 Belirli türdeki işletmelerin yıllık finansal tabloları, konsolide finansal tabloları ve ilgili raporlarına ilişkin 2013/34/EU sayılı Direktife şu linkten ulaşılabilir: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0034>
  - 2 2014/56/EU Direktifi, AB'deki tüm yasal denetimleri yöneten yükümlülükleri içerir: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0056> (AB) 537/2014 Sayılı Tüzük, özel olarak KAYİK'lerin yasal denetimleriyle ilgili ek yükümlülükler içermektedir. Direktife şu linkten ulaşabilirsiniz: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0537>
  - 3 UFRS ve UMS standartları için: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/>
  - 4 Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu tarafından yayınlanan ISA standartları şu adreste mevcuttur: <https://www.iaasb.org/publications/2018-handbook-international-quality-control-auditing-review-other-assurance-and-related-services-26>

IAASB'nin İşletmenin Sürekliliği Hakkındaki Son Çalışması

Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB), “işletmenin sürekliliği” konusunda yayınlamış olduğu denetim standardını yeniden gözden geçirmeye karar verdi. Yakın tarihte yapılan son çalışma, işletmelerin sürekliliği ve hile ile ilgili olarak, finansal tablo denetimlerinin gerçekliği ile kamunun denetçilerden bekledikleri arasında bir beklenti boşluğu olduğunu belirtmektedir. IAASB, zorlukları, sorunları ve bunlara yönelik uygun yanıtları belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma ise, denetim standartlarının söz konusu olan bu boşluğu anlamlı bir şekilde daraltıp daraltamayacağını ve eğer öyleyse nasıl olabileceğini anlamaya hizmet edecektir.

“İşletmelerin Sürekliliği” Kavramı

‘İşletmenin Sürekliliği’, öngörülebilir bir gelecekte, finansal açıdan faaliyet göstermeye devam edecek kadar istikrarlı olduğu varsayılan bir işletmeyi tanımlamak için kullanılan ekonomi ve muhasebe te-

rimidir. ‘Öngörülebilir gelecek’ genellikle işletmenin yıl sonu tarihinden veya finansal tabloların onaylandığı tarihten itibaren en az 12 ay olarak kabul edilmektedir.

İşletmenin sürekliliği, bir işletmenin finansal tablolarını hazırlamak için temel bir varsayımdır. Ancak, uluslararası standartlar veya AB mevzuatı uyarınca, işletmelerin bu varsayımın dayanağını finansal tablolarda açık bir şekilde belirtmesi zorunlu değildir.

İşletmenin sürekliliği kavramının iki önemli işlevi vardır:

- **Önleme:** İşletmelerin herhangi bir süreklilik riskini veya sorununu belirlemesine ve ele almasına yardımcı olur.
- **Şeffaflık veya açıklama:** Bir işletmenin sürekliliği ile ilgili konular hakkında, işletmenin yatırımcılarına ve diğer paydaşlarına faydalı bilgiler sağlar. Söz konusu işletme ile bir iş ilişkisine girme konusunda onlara güven sağlamayı amaçladığından, ekonomik karar vermelerini etkiler.

Finansal tabloları, işletmelerin sürekliliği temelinden ayırarak hazırlamak çok zordur. Yönetim kurulu işletmeyi tasfiye etme, faaliyetlerini durdurma niyetinde olmadığı sürece bu tarz bir finansal tablo hazırlanabilir. Ancak bir işletme, finansal tablolarını süreklilik temeline göre hazırlamadığında; finansal tabloları (yani tasfiye veya ayrılma değeri) hazırlarken esas aldıklarını nedenleri ile birlikte açıklamalıdır.

İşletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetinin değerlendirilmesi göz ardı edilemeyen doğal sınırlamalara sahiptir. Bunun nedeni, bu tür bir değerlendirmenin geleceğe ve tahminlere dayalı olmasıdır ve dolayısıyla her zaman bir belirsizlik düzeyi içermesidir. Salgın, birçok işletme için geniş kapsamlı sonuçları olan ve öngörülemeyen bir olayın yakın tarihli örneğidir.

Hile ve İşletmenin Sürekliliği Arasındaki Bağlantı

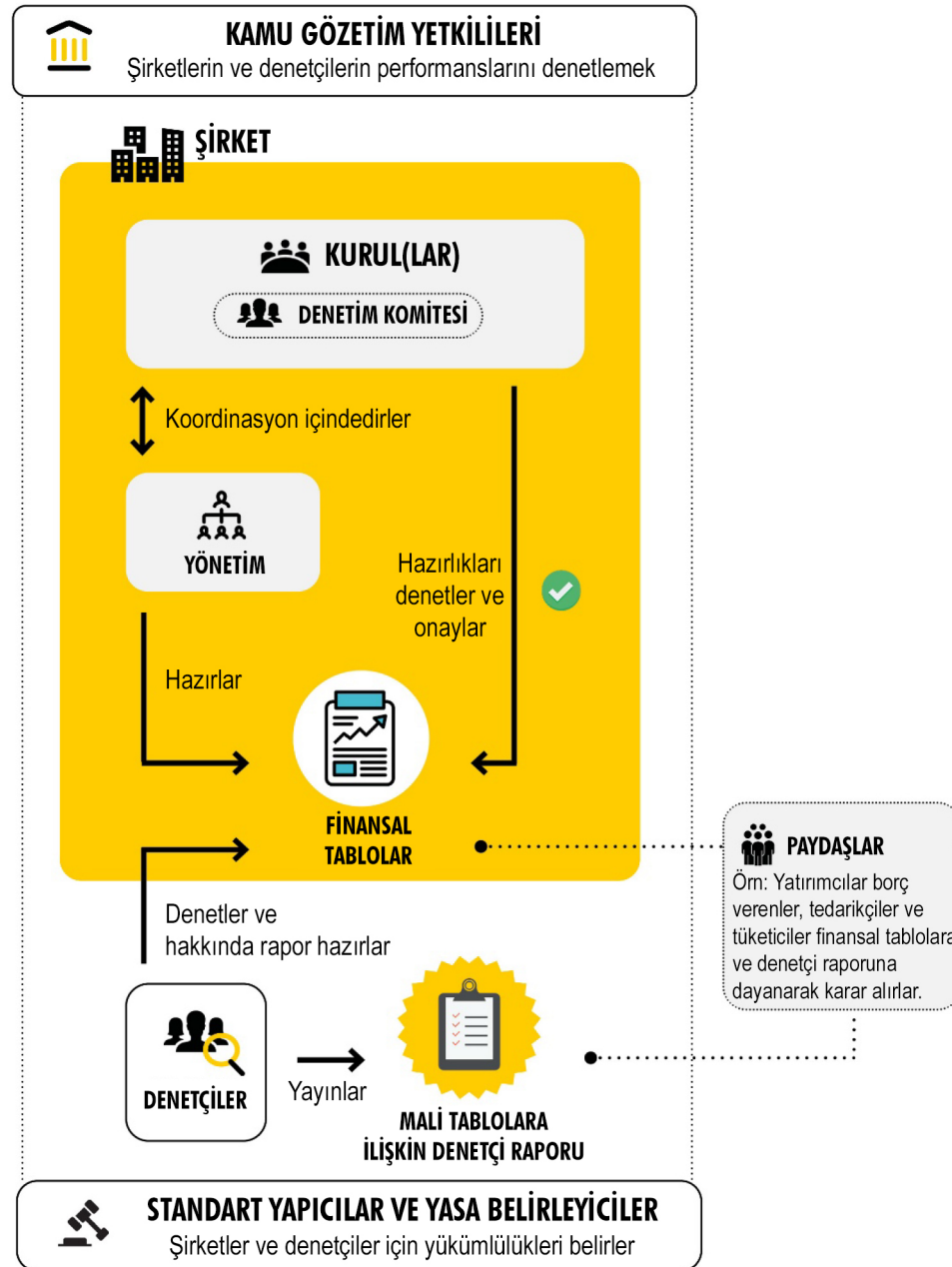
Hile ve işletmenin sürekliliği arasında genellikle bir bağlantı vardır. Çünkü bazı hileli davranışlar, bir işletme içindeki potansiyel süreklilik sorunlarını örtmeye çalışır. Bu nedenle hile, bazen işletmenin süreklilik sorunlarının fark edilmesini geciktirir. Örneğin, çok sayıda şirket Covid-19 salgınından olumsuz etkilenmiştir ve birçoğu krizi atlatmak için kendi iş modellerini uyarlamak zorunda kalmıştır. İş modellerindeki ani ve önemli değişiklikler dolandırıcılık riskini artırabilir (örneğin, bir işletmenin iflastan kaçınmak için gerekli finansmana sahip olmasını sağlayan bankaya yönelik taahhütlerini yerine getirme baskısı).

Bunun tersi de geçerlidir. Varlıkların kötüye kullanılması gibi hileler, işletmenin sürekliliğini koruyamamasına ve hatta iflasına neden olabilir. Borç verenlerin ve/veya müşterilerin, büyük bir hile ile karşılaştıklarında, işletmeye olan güven düzeyleri zedelenir.

Finansal Raporlama Ekosistemi: Mevcut Roller ve Sorumluluklar

Finansal raporlama süreci ve bu ekosistemi oluşturan ana tarafların rolleri aşağıda gösterilmektedir. Kurumsal yönetim sis-

temlerinde ülkelere göre bazı farklılıklar olabilir.

İşletmenin Sürekliliğine İlişkin Değerlendirmeden Öncelikli Olarak İşletme Sorumludur

İşletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetinin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere, bir işletmenin finansal tablolarının doğruluğuna ilişkin birincil sorumluluk, işletmenin yönetim kuruluna ve yönetimine aittir. Bir şirket, yönetim modeline ve/veya bulunduğu ülkeye bağlı olarak bir veya daha fazla kurula sahip olabilir. Bu sebeple, bu yayında genel olarak her ikisini de kapsayan “yönetim kurulu” terimi kullanılmaktadır.

Bir işletmedeki ilgili tarafların her birinin rolü, yönetimin yapısına bağlıdır. Tüm bu taraflar, finansal tabloların bütünlüğünü sağlamak için birlikte çalışmak zorundadır.

Yönetimin Sorumlulukları

Yönetim kurulu, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetinin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere finansal tablolarını hazırlar. İzlenmesi gereken adımlar şöyledir:

- Yönetim kurulunun, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetine ilişkin ciddi şüphelere yol açan önemli⁵ belirsizlikler durumunda açıklama yapması gerekir.
- Yönetim kurulunun, işletmenin sürekliliğine ilişkin herhangi bir sorun belirlemediği durumlarda, finansal tablolarda işletmenin sürekliliği ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmasına genellikle gerek yoktur.

---

5 Bir ihmal de dahil olmak üzere yanlış bir beyan, kullanıcıların ekonomik kararlarını etkileyebiliyorsa, muhasebe açısından finansal tablo bilgileri ‘önemli’ olarak kabul edilmektedir.

- Başlangıçta olan önemli bir belirsizlik de açıklama gerektirmez, ancak yönetim kurulu bu belirsizliği azaltmak ve belirsizliği artık önemli olmaktan çıkarmak amacıyla plan yapar.⁶

Ancak, önemli olması durumunda yönetimin bu konudaki yargısının açıklanması gerekir ve bu konuda bir UFRS yorumu da mevcuttur. Yönetim kurulunun belirsizlikleri hafifletme planlarının yeterli olup olmayacağını anlaşıması zor olabilir. Yapılacak birçok analiz ile birlikte, her şey göz önüne alındığında, planların hemen yeterli⁷ olduğu sonucuna da varılabilir.

İşletmenin gelecek 12 ay boyunca nasıl performans göstereceğini tahmin etmek, doğası gereği, tahminin yapıldığı sırada mevcut olan bilgilere dayanarak gelecekteki koşulların değerlendirilmesini içerir.

Bu belirsizlik, işletmenin sürekliliğini değerlendirmenin doğal sınırlamalarından biridir. Ancak gelecekteki gelişmeler, yargıların ve tahminlerin yapıldığı sırada makul görünenden farklı sonuçlara yol açabilir. İşletmenin büyüklüğü ve karmaşıklığı ve dış faktörlerden etkilenme derecesi de dahil olmak üzere yapılan işin doğası da, yönetim kurulunun gelecekteki koşullara ilişkin yargılarını etkiler.

Salgın bize gelecekte öngörülemeyen bir gelişmenin örneğini sunmuştur. Salgından önce hazırlanan tahminlerin, salgının olası etkilerini dikkate almış olma olasılığı çok düşüktür. Salgın tespit edildikten sonra bile, o kadar çok belirsizlik vardı ki, işletmeler tahminlerini yaparken sonuçlarını hafife almış olabilir.

---

6 UMS 1'in 25 ve 26. paragrafları uyarınca

7 UMS 1 Finansal Tabloların Sunumu - Temmuz 2014; <https://cdn.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/agenda-decisions/ias-1-disclosure-requirements-relating-to-assessment-of-going-concern-jul-14.pdf>

Yönetim Kurulu ve Denetim Komitesinin Sorumlulukları

İşletmelerin yönetim kurullarının, finansal tablolar için belirli sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar, işletmenin sürekliliği gibi varsayımların anlaşılmasını ve onaylanmasını içerir.

Yönetim kurulu ayrıca, işletmenin sürekliliği varsayımının şüpheli olduğu durumlarda, tahminleri gözden geçirmek ve işletmenin ihtiyaç duyması halinde yeterli finansal desteğin mevcut olmasını sağlamak gibi belirli sorumluluklara da sahiptir.

Denetim komitesi üyeleri, icrada görevi olmayan yöneticiler veya denetim kurulu üyeleri arasından seçilir. Bu denetim komitesi üyeleri, özellikle işletmenin sürekliliğine ilişkin yönetimin değerlendirmesi gibi önemli muhakemeler ve tahminler gerektiğinde, tüm finansal raporlama sürecinin gözetiminden sorumludur.

İşletmelerdeki yönetim yapısının iç denetim faaliyetleri de önemlidir. İç denetim birimi genellikle doğrudan denetim

komitesine raporlama yapar. Yönetişimin ana rolü, güvenilir finansal bilgilerin üretilmesine yardımcı olan, işletmenin sürekliliğine ilişkin risk yönetim sistemleri de dahil olmak üzere, işletmenin iç kontrollerinin verimliliğini ve etkinliğini değerlendirmektir.

Bağımsız Denetçinin Sorumlulukları

Mevcut UDS'ler kapsamında denetçinin işletmenin sürekliliğine ilişkin sorumlulukları şunlardır:

- Finansal tabloların hazırlanmasında yönetimin, işletmenin sürekliliği esasını kullanmasının uygunluğu hakkında yeterli ve uygun denetim kanıtı elde etmek ve yönetimin bu esas kullanmasının uygunluğuna ilişkin bir sonuca varmak.
- Elde edilen denetim kanıtlarına dayanarak işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetine ilişkin önemli bir belirsizliğin mevcut olup olmadığı konusunda bir sonuca varmak.

Denetçi işletmenin sürekliliği konusunda herhangi bir sorun tespit etmediğinde, denetçi raporunda işletmenin sürekliliği ile ilgili herhangi bir açıklama yapılmasına gerek yoktur. Bu tür bir denetçi raporu, finansal tabloların hazırlanmasında işletmenin sürekliliği esasının kullanılması- nın uygunluğuna ilişkin dahili bir anlaşma niteliğindedir. Ancak bu rapor, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyeti açısından bir güvence teşkil etmez. Yönetim kurulu tarafından sunulan finansal tablo- larda yer alan bilgilere dayanmaktadır ve finansal tablolarla birlikte okunmalıdır.

Bağımsız denetçinin, işletmenin süreklili- ği konusundaki sorumlulukları:

- Denetçi, işletmenin sürekliliğine ilişkin önemli bir belirsizliğin mevcut oldu- ğu sonucuna varırsa ve yönetim kuru- lu bunu finansal tablolarda yeterince açıklamışsa; denetçi raporu, dene- tim görüşünü değiştirmeden ayrı bir “İşletmenin Sürekliliğiyle İlgili Önemli Belirsizlik” başlığı altında ayrı bir bölü- me yer verir.
- Yönetim kurulunun mevcut önemli belirsizliği açıklamaması veya uygun şekilde açıklamaması durumunda ise

denetçi, işletmenin finansal tabloları hakkında şartlı veya olumsuz görüş ve- rerek belirlenen sorunları raporlamalı- dır.

- Yönetim kurulunun, işletmenin sürekliliği varsayımını kullanması için yeterli ve uygun denetim kanıtı elde edeme- mesi durumunda denetçi, görüş ver- mekten kaçınmalıdır.

Denetçi ayrıca belirli durumlarda işlet- menin sürekliliğini denetçi raporuna Kilit Denetim Konusu (Key Audit Matter-KAM) olarak dahil etmeye karar verebilir. Bu durum, bir işletmenin sürekliliğini devam ettirebilmesine ilişkin ciddi şüphe oluşturu- rabilecek olay veya koşullar ile belirlenir. Ancak sonuçta önemli bir belirsizliğin ol- madığı sonucuna da varılabilir. Denetçi, işletmenin sürekliliğine ilişkin kilit bir de- netim konusu ekleyerek, denetimde işlet- menin sürekliliğinin en önemli alanlardan biri olarak kabul edildiğini ve önemli yan- lışlık riskinin daha yüksek olduğunu vur- gular. Örneğin, 2019 yılında yapılan bir analizde; denetçinin denetçi raporuna ki- lit denetim konusunu dahil ettiği 610 şir- ket olduğu görülmüştür. Bu sayı, analize dahil edilen borsada işlem gören işletme- lerin yaklaşık %17’sini temsil etmektedir.

AB denetim mevzuatı, denetçilerin, işletmelerin finansal tablo denetimi sırasında önemli bir tehdit veya işletmenin sürekli işleyişine ilişkin şüphe ile ilgili olabilecek herhangi bir bilgi hakkında rapor vermesini gerektirir. AB üye devletleri içerisinde, bu tür bir raporlama, denetim gözetimi⁸ için işletmelere atanmış yetkili, ulusal bir makama yapılmalıdır.

Salgın Döneminde İşletmelerin Sürekliliğini Ortaya Koyan Finansal Tablolara İlişkin Denetçi Analizleri

Piyasalar için, işletmelerin sürekliliğinin devam edebilmesini etkileyen sorunlar hakkında rapor veren denetçiler için artan bir değer vardır. Çünkü denetçinin bu çalışması, ekonomideki şeffaflığa katkıda bulunmaktadır. Bu durum, mevcut kriz bağlamında daha da belirgin bir hale gelmiştir. Bu nedenle, salgın sırasında işletmelerin sürekliliklerini devam ettirebilmelerine ilişkin denetçi raporlarına daha yakından bakma kararı alınmıştır.

2019 finansal yılı ile ilgili denetimlerde, analiz edilen işletmelere bakıldığında, Avrupa genelinde borsada işlem gören 603 şirket vardır. Denetçi, bu işletmelerin bazılarında işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetine ilişkin önemli bir belirsizlik olduğu sonucuna varmıştır. Bu sayı, analiz edilen işletmelerin %9'unu temsil etmektedir.

Bu işletmelere ilişkin denetçi raporları incelendiğinde, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyeti konusunda önemli bir belirsizliği olan şirketlerin neredeyse yarısının salgının etkisi nedeniyle iş hayatında kalmakta zorluk çektiği tespit edilmiştir. 2019 finansal yılına ilişkin denetimler, salgının tüm dünyaya yayıldığı 2020 yılının ilk yarısında gerçekleştirilmiştir.

Salgının 2020 finansal yılındaki cari raporlama dönemi üzerindeki etkisi çok daha büyüktür. Denetçi raporlarında, süreklilik konusundaki belirsizlikle bağlantılı olarak Covid-19 salgınına daha fazla atıfta bulunmaktadır.

8 2014 AB Denetim Yönetmeliğinin 12. Maddesi için: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0537> Denetim Yönetmeliğinde kullanılan “sürekli işleyiş” kavramı “işletmenin sürekliliğini devam ettirme yeteneği” kavramı ile eşanlamlı olarak anılmaktadır.

Yasa Belirleyiciler ve Standart Yapıcıların Sorumlulukları

IASB ve IAASB gibi standart yapıcılar ve AB genelindeki yasa belirleyiciler aşağıdakiler için yükümlülükleri belirler:

- İşletmelerin sürekliliğini devam ettirebilmelerine ilişkin değerlendirme ve raporlama
- Denetçilerin çalışmaları ve işletmelerin sürekliliğine ilişkin raporları

Uluslararası standartlar ve AB mevzuatı, birbirine bağlı ekonomilerin ihtiyaç duyduğu tutarlılığı sağlar. Bu nedenle, işletmenin süreklilik yükümlülükleri ile ilgili herhangi bir değişiklik, AB yasa belirleyicilerinin yanı sıra muhasebe ve denetim konusundaki uluslararası standart yapıcılardan gelmelidir. Denetçilerin işletmelerin sürekliliğine ilişkin çalışmaları hakkında yapısal değişiklikleri yürürlüğe koyabilecek olan onlardır.

Kamu Gözetimi Faaliyetinin Rolü

Borsada işlem gören işletmelerin ulusal

menkul kıymetler piyasası yetkilileri, finansal raporlama kurallarının ve giderek artan bir şekilde finansal olmayan bilgilerle ilgili kuralların uygulanmasından sorumludur. Ana amaçları, yatırımcıları korumak, düzenli ve verimli piyasaları sürdürmektir. Menkul kıymetler piyasası yetkilileri, kamuoyunun güven duyduğu bir pazar ortamının geliştirilmesine katkıda bulunur.

Ulusal denetim gözetim kurumları, denetim mesleğini denetleme konusunda nihai sorumluluğa sahiptir. Denetçilerin çalışmalarının kalitesini inceleyerek, kamuoyunun denetime olan güvenini garanti eden bir kalitenin sağlanması beklenir.

Ek olarak, işletmeleri denetleyen ulusal bir yetkili makam veya ulusal denetim gözetim kurumları, sorunları araştırmaktan sorumlu ulusal yetkili makamlar olarak atanabilir. Denetçiler⁹ tarafından dikkate sunulan, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetine ilişkin önemli bir tehdit veya şüphe, bu tür sorunlara örnek teşkil etmektedir.

9 2014 AB Denetim Yönetmeliğinin 12. Maddesine atıfta bulunulmuştur: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0537>

Finansal Raporlama Ekosistemini Güçlendirmenin İşletmeye Sağlayacağı Faydalar

1. İşletmelerin İş Yapma Kapasitelerinin Arttırılması

Genellikle daha büyük işletmelerin veya daha karmaşık iş modellerine sahip işletmelerin, süreklilik değerlendirmelerini gerçekleştirmek için daha fazla çaba harcanması gerekebilir.

Halihazırda, bir işletmenin yönetiminin bir süreklilik değerlendirmesi yapması ve önemli bir belirsizlik olması durumunda da finansal tablolarla açıklama yapması gerekmektedir. Bu yükümlülükler, UMS 1’de yalnızca iki paragrafta ele alınmaktadır. Bu, denetçinin işletmenin sürekliliğine ilişkin gerekliliklere ayrılmış olan ISA 570 (Revize) ile karşılaştırıldığında sınırlı görünmektedir.

Bu nedenle, standartların ve/veya ilgili mevzuatın, işletmelerin sürekliliğini de-

ğerlendirme konusundaki çalışma kapasitelerini genişletmesi gerekmektedir. İşletmelerin entegre sistemler uygulaması; ekonomik, piyasa ve sektör eğilimlerine ve görünümüne dayanan gerçekçi varsayımları kullanarak, güvenilir nakit akışı tahminleri hazırlamak için yeterli prosedürlere sahip olması istenmelidir. Ayrıca, faaliyet alanlarının ve pazarlarının boyutuna ve karmaşıklığına uygun olarak senaryo analizleri de yapmalıdırlar. Bu analizler, işletmenin sürekliliği analizlerinin geçerliliğini tersine çevirmeye ve likidite boşluğunun etkilerini belirlemeye hizmet etmektedir.

Yönetim kurulları, bu tür tahminleri ve analizleri hazırlamak için gerekli eğitime, yetkinliklere ve becerilere sahip olmalı veya uygun eğitimi almalı ya da gerekti-

ğinde becerilerini harici uzmanlıkla desteklemelidir.

Kurullar ve özellikle denetim komiteleri, yönetimin çalışmalarını denetler. Bu nedenle, (olası) sorunları tespit edebilmek ve yönetimi zorlayabilmek için gerekli deneyim ve becerilere de sahip olmalıdırlar.

2. Belirsizlik Olmasa Dahi İşletmenin Sürekliliğine İlişkin Açıklama Yapmak Güven Sağlar

İşletmenin sürekliliğini raporlamaya ilişkin yükümlülükler çift taraflıdır. Yani hem şirketlerin hem de denetçilerin yalnızca belirlenen önemli belirsizlikler durumunda açıklama yapması gerekir. İşletmenin sürekliliğine ilişkin önemli bir risk azaltılmışsa, açıklama gereklilikleri sınırlıdır:

- Yönetimi ve denetçileri ilgilendiren bazı önemli riskler varsa, ancak bunun, artık işletmenin sürekliliği üzerinde önemli bir belirsizlik olmadığına inanacakları şekilde hafifletilmişse herhangi bir açıklama gerekli değildir.
- Yalnızca, hafifletme planlarının yeterliliğini değerlendirmek için yönetimin

değerlendirmesine ihtiyaç duyulduğu durumda, bu tür önemli bir yargının açıklanacağına dair bir yorum (dipnot 9'a atıfta bulunulur) gereklidir.

Her koşulda, paydaşlara değer katacak yargılara ilişkin öngörü sağlamak adına daha fazla şeffaflığa ihtiyaç vardır. Bu nedenle, işletmenin sürekliliği varsayımına dayalı olarak yönetim kurulu açıklamalarının yapılması gerekmektedir. Bu, işletmenin sürekliliği değerlendirmesinin ilgili temel kararlarına odaklanmalıdır. Bu tür bir açıklama, önemli bir belirsizlik tanımlanmadığında bile yapılmalıdır. Böyle bir açıklama, yönetimin işletmenin sürekliliği varsayımını desteklemek için sonuçlara nasıl ve neden ulaştığına ilişkin gerekçenin bir özetini içermelidir. İşletmeler ayrıca aşağıdaki hususları da faaliyet raporlarında yeterli düzeyde açıklamalıdır:

- İşletmenin stratejisini ve iş modelini etkileyebilecek riskler.
- Likidite veya ödeme güclüğü sorunlarından kaynaklanan süreklilik riskleri.
- Dayanıklılığı test eden çeşitli senaryolar.

- Güvenilir süreklilik tahminini sağlama-ya hizmet eden ilgili kontroller.

İşletmenin sürekliliğine ilişkin yönetim kurulu açıklamaları, şeffaflığa katkıda bulunacaktır. Böylece denetçilere ve daha geniş paydaşlara net bir açıklama sağlayacaktır. İlgili standartlar uyarınca denetçilerden her zaman aşağıdakileri sunmaları istenmelidir:

- Önemli bir belirsizlik veya yönetimin değerlendirmesinde tespit edilen herhangi bir sorun olmasa bile, yönetimin işletmenin sürekliliği varsayımı hakkındaki değerlendirmelerine ilişkin bir açıklama.
- Yönetimin önemli bir belirsizliğin tanımlanmadığına dair beyanına ilişkin bir sonuç.

Ek olarak, bazı ülkeler hem yönetim kurulu hem de denetçiler için işletmenin sürekliliği konusunda 'kademeli' veya aşamalı raporlama fikrini düşünmektedir. Bunun, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetinin mevcut 'geçti/kaldı' sonucunun yerini alabileceği düşünülmektedir. Bu tür kademeli raporlama,

paydaşlara şeffaflık ve değerli bilgiler sağlayabilir. Ayrıca, işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetine ilişkin değerlendirme ve sonucu için temel olan risklere, bunların hafifletilmesine ve kararlarına odaklanabilir. Bu nedenle, yönetim kurulu ve denetçiler tarafından kademeli raporlama fikrinin uluslararası standart belirleyiciler ve/veya AB yasa koyucuları tarafından araştırılması gerekmektedir. Bu tür raporlamanın verimliliği, yönetim kurulu ve denetçiler için net bir çerçevenin kullanılmasına bağlı olacaktır.

3. Zihniyet Değişikliği; Şeffaflık ve İletişim

İşletmeler ve denetçiler, süreklilik arz eden riskler ve sorunlar konusunda daha şeffaf olmakla, bunları kamuya açıklamanın olası olumsuz sonuçları (bir şirket için kendi kendini gerçekleştiren iflas kehaneti) hakkındaki korkular arasında bir ikilemle karşı karşıya kalmışlardır.

Bununla birlikte, paydaşlar, bilinçli kararlar vermelerini sağlayan anlaşılır bilgilere değer vermektedirler. Ek olarak, şeffaf olmak, bir işletmenin ve denetçilerin, işlet-

menin potansiyel süreklilik risklerini ve sorunlarını değerlendirdiğini ve dikkate aldığını göstermektedir.

Bu nedenle, işletme ve denetçilerin zihniyetinin, işletmenin sürekliliğini açıklamanın olumsuz etkilerine ilişkin korkulardan uzaklaşarak değişmesi gerekmektedir. Bunun yerine, ek bilgiler açıklayarak bu alandaki bilgi ve yetkinliklerini göstermelidirler. Mevcut salgın, paydaşlara karşı farklı, ek değerlendirmeler ve daha fazla şeffaflık gerektirdiğinden bu süreci hızlandırmıştır. Dolayısıyla hem işletmeler hem de denetçiler bu konuda doğru dengeyi sağlamalıdır, yani açıklamalar yararlı bilgiler sağlamayı amaçlamalıdır. Ancak ayrıntılı olması gerekmez. Bu bağlamda, açıklık ve dürüstlüğü bağlılık söz konusudur. İşletmelerde ve denetim firmalarında üst yönetimin tavrı çok önemlidir. Yönetim kurulu tarafından yapılan süreklilik ile ilgili açıklamalar ve ilgili denetçinin iletişimi, paydaşlar/piyasa için anlaşılabilir faydalı bilgiler sağlamalıdır.

4. Denetçilerin Değerlendirme Alanlarının Kapasitesini Genişletmek

Denetçilerin süreklilik konusundaki çalışma alanlarını genişletmek ve gelişen piyasa ihtiyaçlarına yanıt vermek için denetim mevzuatı ve/veya denetim standartları, işletmenin sürekliliği konusunda denetçilerin genişleyen rolünü proaktif olarak desteklemelidir. Bu, denetçileri aşağıdaki durumlar için güçlendirir:

- En uygun risk değerlendirme prosedürlerini seçmede risk değerlendirme si uyarlanabilirliği ve çevikliği sağlar.
- Yönetim kurulunun değerlendirmesi zorluklarıyla ilgili çelişkili kanıtların değerlendirilmesi de dahil, işletmelerin süreklilik konularının değerlendirilmesinde daha fazla konu ve daha geniş bağlamın dikkate alınması için gerekli çalışma kapasitesi sağlar. Örneğin, analiz edilen raporlarda yer alan bilgilere ve işletmenin faaliyet gösterdiği çev-

redeki ilgili gelişmelere dayanarak, denetçiler, işletmenin sürekliliğine ilişkin değerlendirmelerinde ilgili 'dış tehlike işaretlerini' daha fazla dikkate almalıdır.

- Yönetim kurulunun işletmenin sürekliliğine ilişkin değerlendirmeyi neden kabul ettiğine ve yönetimin değerlendirmesinin yeterli olması için ne yaptıklarına ilişkin denetçi raporunda yer alan bilgiyi sağlamak.

Denetçilerin çalışma kapasitelerini artırmak, denetçilerin beceri ve yeterliliklerini geliştirmeye devam etmelerini gerektirecektir. Bu, özellikle yönetim kurulunun işletmenin sürekliliğini devam ettirme kabiliyetinin değerlendirilmesi bağlamında nakit akışları, likidite, finansman, (en kötü durum) senaryo analizi ve (ters) stres testi ile ilgilidir. Ayrıca, bazı çalışma alanları için denetim ekiplerinin uzmanlar kullanması gerekebilir. Örneğin, bir

şirketin hayatta kalabilmesi için yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyması durumunda bir yeniden yapılandırma uzmanıyla çalışması gerekebilir.

5. Denetçiler İçin Erken Uyarı Mekanizmalarının Etkin Hale Getirilmesi

AB denetim mevzuatına¹⁰ göre, denetçilerin, bir denetim sırasında işletmenin sürekliliğini tehlikeye atabilecek bilgilerden haberdar olmaları halinde, ulusal yetkili makama bilgi vermeleri gerekmektedir. Denetçiler bunu, işletmeyi bilgilendirme ve yönetimi ISA'ların gerektirdiği şekilde hafifletici önlemler almaya davet etme görevlerine ek olarak yaparlar. Denetçiler yukarıdaki uyarı prosedürünü, kurumsal başarısızlıkları önlemeye yardımcı olmak ve iflas yaklaşırken zamanında yeniden yapılandırmayı sağlamak amacıyla gerçekleştirebilmelidir.

10 AB Denetim Mevzuatı'nın 12. maddesine atıfta bulunulmuştur: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014R0537>

6. İşletmelerin Uzun Vadede Hayatta Kalmasının ve Dayanıklılığının Değerlendirilmesi

Daha uzun vadede hayatta kalabilmek ve dayanıklılık, bir işletmenin gelişmek için değişikliklere uyum sağlama yeteneği ile ilgilidir. Yatırımcılar bu yönler hakkında daha fazla bilgi talep etmektedir. Bu daha geniş bağlamda, işletmenin gelecek 12 ay içinde (finansal olarak) hayatta kalabilmesi ile ilgili olan süreklilik kavramının ötesine geçmektedir.

İşletmelerin ve denetçilerin işletmenin sürekliliği konusundaki mevcut çalışmaları, 12 ay ileriye yönelik olmayı gerektirmektedir. Bu çalışmaların yanı sıra, bazı paydaşlar, işletmelerin devamlılığı ve dayanıklılığına ilişkin daha uzun vadeli bir değerlendirme sunulabilmesinin gerekliliği öne sürülmektedir¹¹. Mevcut 12 ayı nispeten kısa bir süre olarak gören bu

paydaşların çağrılarına cevap vermek için daha uzun bir süre gerekmektedir.

Bu tür daha uzun vadeli uygulanabilirlik ve dayanıklılık beyanları için yönetimin sağlaması gereken bazı ön koşullar vardır. Etkili ve faydalı olmaları için şunlara ihtiyaç duyulacaktır:

- Özel olarak hazırlanmış, yönetim kurulunun değerlendirmelerini aşağıdaki hususları içerecek şekilde detaylı olarak sunması:
  - Hangi temel riskler işletmenin hayatta kalabilmesini ve dayanıklılığını en çok etkiler?
  - Yönetim kurulu tarafından gerçekleştirilen stres testi sonuçları.
  - Kullanılan varsayımlar ve sonuçlar.
- İş modeli ve ana riskleri hakkında şeffaf açıklamalar

¹¹ Birleşik Krallık'ta, şirketlerin bir uygulanabilirlik beyanı hazırlaması için zaten bir gereklilik vardır, ancak bu, finansal tabloların bir parçası değil, diğer bilgilerin bir parçasıdır. Bir esneklik beyanı getirerek daha fazla değişiklik için öneriler de vardır, ancak şu anda bunun tam olarak ne anlama geldiğine dair çok az ayrıntı vardır.

- Birçok iş modeli iklim değişikliği ve su kıtlığı gibi risklere karşı giderek daha savunmasız hale geldiğinden, çevresel, sosyal ve yönetişimsel riskleri içeren finansal olmayan bilgilerin dikkate alınması gerekecektir. Bu sebeple finansal bilgileri ve finansal olmayan bilgileri birbirine bağlamak gerekmektedir.
- Senaryo analizine ve stres testi zorluklarına denetim komitesinin dahil edilmesi.
- İşletmelerin temel analizlerini hazırlaması konusunda kamu gözetim kurumlarının yürüttüğü incelemeler.
- Kademeli bir yaklaşımı takip edebilen bir denetçinin sürece dahil edilmesi¹²:
  - Kısa vadede: Denetime tabi olabilecek artan şeffaflık ile işletmenin sü-

rekliliğini devam ettirme kabiliyetinin değerlendirilmesi.

- Orta vadede: Güvenceye tabi olabilecek sağlam ve şeffaf uygulanabilirlik beyanı (süreçte).
- Uzun vadede: Üzerinde hiçbir güvencenin olmayacağı esnekliğe yönelik risklerin değerlendirilmesi.

7. Finansal Bilgilerin ve Finansal Olmayan Bilgilerin Birbirine Bağlanması

Bir işletmenin esnekliğini anlamak, hem finansal bilgilere hem de finansal olmayan bilgilere bakmayı gerektirmektedir. Finansal olmayan bilgiler, iklim değişikliği, hammadde tükeneşmesi, kaynaklara erişim, insan hakları ve işletmelerin dayanıklılığını tehdit eden temel riskler olan sosyal kaygılar gibi konuları içermektedir.

12 Daha fazla ayrıntı için, denetimin kalitesi ve etkinliğine ilişkin Bağımsız inceleme (2019); <https://www.gov.uk/government/publications/the-quality-and-effectiveness-of-audit-independent-review>

Bu terim aynı zamanda, işletmelerin piyasa değerin önemli bir bileşeni haline gelen, işletme içinde üretilen maddi olmayan duran varlıkları da kapsar.

Bu konuların işletme üzerindeki etkisi vardır. İşletmeler onlara bağımlı olduğu için uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkiler (örneğin, hammaddelerin tükenmesi girdilere erişimi ve çıktıların üretimini tehlikeye atabilir). Bu etkileri ve bağımlılıkları anlamak, iş modelinin esnekliğini ve dolayısıyla işletmenin sürekliliğini de-

vam ettirebilmesinde ve uzun vadeli faaliyetlerine devam etmesi ve dayanıklılığını değerlendirmede yardımcı olmaktadır.

Mevcut koşullar denetçinin, büyük işletmelerin mali tablo denetimi kapsamında finansal olmayan bilgileri raporlamasının yalnızca “varlık” veya “tutarlılık” kontrolünü yapmasını gerektirmektedir. Gelecekte, halihazırda birkaç Avrupa ülkesinde olduğu gibi, güvenceyi artırmak amacıyla finansal olmayan bilgilerin raporlanması bir zorunluluk olabilir.

TÜRMÖB YAYINLAMA İZNİ

Bu yayın, Şubat 2021’de Accountancy Europe (ACE-Avrupa Muhasebeciler Federasyonu) tarafından yayınlanan ve “*Going concern: recommendations to strengthen the financial reporting ecosystem*” başlıklı yayının çevirisidir. Çeviri, TÜRMÖB’un tam sorumluluğu altında hazırlanmıştır. ACE, belgenin içeriği veya çevirinin doğruluğu konusunda hiçbir sorumluluk kabul etmez. Herhangi bir şüphe duyulması durumunda, okuyucu ACE’nin web sitesinden belgeyi ücretsiz olarak indirerek orijinal İngilizce sürümüne ulaşabilir:

<https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Going-concern-recommendations-to-strengthen-the-financial-reporting-ecosystem.pdf>

ACE’nin yayınları, info@accountancyeurope.eu adresiyle iletişime geçilerek önceden yazılı izni alınmadan tamamen veya kısmen orijinal dilinde veya çeviri yapılarak çoğaltılamaz.

ACE Hakkında

Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (ACE), 1 milyona yakın muhasebe meslek mensubu, denetçi ve danışmanı temsil eden 35 ülkeden 51 meslek örgütünü bir araya getiren çatı bir kurumdur. Avrupa Muhasebeciler Federasyonu AB Şeffaflık Kaydı (No4713568401-18).

T Ü R M O B

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TÜRKİYE)

İncek Kızılcaşar Mahallesi 2669. Cadde No: 19 Gölbaşı - ANKARA
Tel: 0 (312) 586 00 00 pbx Faks: 0 (312) 586 00 11 - 586 00 18
www.turmob.org.tr

<https://twitter.com/turmob>

<https://www.facebook.com/turmobweb/>

@turmob1989

turmob@turmob.org.tr